

Nacionālie ziņotāji CT jautājumos

Eiropas Padomes Konvencijas par cīņu pret cilvēku tirdzniecību 29.panta 4.punkts: *Ikviens Puse apsver iespēju iecelt valsts ziņotājus vai izveidot citus mehānismus, lai uzraudzītu valsts institūciju pasākumus pret cilvēku tirdzniecību un valsts nacionālo normatīvo aktu noteikumu īstenošanu.*

Direktīvas 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību **27.apsvērums:** *Dalībvalstīm būtu jāizveido valstu pārraudzības sistēmas, kā, piemēram, valstu ziņotāji vai līdzvērtīgi mehānismi, tādā veidā, kā tās uzskata par piemērotu atbilstīgi to iekšējai struktūrai, un ņemot vērā nepieciešamo minimālo struktūru un noteiktos uzdevumus, lai izvērtētu cilvēku tirdzniecības tendences, apkopotu statistiku, novērtētu pret tirdzniecību vērsto pasākumu rezultātus un regulāri ziņotu.*

Šādi valstu ziņotāji vai līdzvērtīgi mehānismi jau ir izveidoti neoficiālā Savienības tīklā, kas izveidots pēc Padomes 2009. gada 4. jūnija secinājumiem par neformāla ES ziņotāju vai līdzvērtīgu mehānismu tīkla izveidi cilvēku tirdzniecības apkarošanai. Darbā, ko veic šis tīkls, kurš Savienībai un dalībvalstīm sniedz objektīvu, uzticamu, salīdzināmu un aktuālu stratēģisko informāciju cilvēku tirdzniecības jomā un nodrošina pieredzes un paraugprakses apmaiņu cilvēku tirdzniecības novēršanas un apkarošanas jomā Savienības mērogā, piedalīsies koordinators cilvēku tirdzniecības apkarošanas jomā. Eiropas Parlamentam vajadzētu būt tiesīgam piedalīties valstu ziņotāju vai līdzvērtīgu mehānismu kopīgajās darbībās.

Direktīvas 2011/36/ES **19.pants:** *Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai izveidotu valstu ziņotājus vai citus līdzvērtīgus mehānismus. Šādu mehānismu uzdevumi ietver cilvēku tirdzniecības tendenču izvērtējuma veikšanu, pret cilvēku tirdzniecību vērsto pasākumu rezultātu novērtēšanu, tostarp statistikas apkopošanu ciešā sadarbībā ar attiecīgajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas darbojas šajā jomā, un ziņojumu sniegšanu.*

Pamatuzdevumi

- noteikt problēmas apmēru, tendences, darbības veidu (datu vākšana);
- informācijas apmaiņa nacionālā un starptautiskā līmenī;
- ikgadēji ziņojumi valdībai vai parlamentam par atbilstošu pamatnostādņu izstrādi;
- pētījumu izstrāde.

Pamatprincipi

- Independent position;
- Access to the authorities/ political influence/ personal authority;
- Legal basis & broad mandate;
- Right to obtain information/access to data;
- Human rights as guiding principle;
- Close cooperation with all stakeholders, incl. NGOs, police, ministries, etc.;
- Sufficient and secure funding;
- Accountable to the government or the parliament;
- *Additional powers - intervene in individual cases.*

GRETAS pirmais Konvencijas novērtējums

Latvijas Republikas valdības atbilde uz GRETA anketu pirmā novērtējuma ietvaros (**2012.gada 9.marts**): *The establishment of a separate institution of National Rapporteur is not planned in the nearest future, because the existing coordination mechanism is considered as alternative mechanism of National Rapporteur which ensures the functioning of the system of coordination of measures against human trafficking.*

Tātad uz to brīdi (2012.gadu) atsevišķu ziņotāju nebija paredzēts izveidot tuvākajā nākotnē, jo nacionālais koordinators jau veic koordinācijas darbības valstī un ir uzskatāms par alternatīvu nacionālajam ziņotājam.

Latvijas Republikas valdības atbilde Eiropas Padomes Konvencijas par cīņu pret cilvēku tirdzniecību Pušu komitejas Rekomendācijai CP(2013)2 par Eiropas Padomes Konvencijas par cīņu pret cilvēku tirdzniecību īstenošanu pirmā novērtējuma ietvaros (**2015.gada 13.februāris**):

“At present the National Coordinator of Latvia is considered as an alternative mechanism to the National Rapporteur. The role and tasks of the National Coordinator is implemented by the Ministry of the Interior.

The tasks of the National Coordinator include:

- to collect and analyze information about the implementation of national policy planning documents related to prevention of human trafficking, legal regulations, as well as overall situation and draft proposals for the necessary improvements;

- to participate in the procedure of the drafting of policy planning documents and legal acts at national and the EU level, to provide the coordination of implementation;

- to evaluate the compliance of national policy planning documents and legal acts with the EU antitrafficking policy;

- to monitor and analyze legal acts related to the field of prevention of human trafficking;

- to provide functioning and development of the national inter-institutional working group (national anti-trafficking coordination mechanism);

- to represent ministry at meetings, working groups, conferences.”

Šeit ir uzskaitītas nacionālā koordinatora funkcijas, kuru starpā ir informācijas vākšana un analīze, dalība nacionālo plānošanas dokumentu un normatīvo aktu izstrādē, nacionālo normatīvo aktu izvērtējuma veikšana starptautisko tiesību aktu prasībām, nacionālās darba grupas vadības koordinēšana un valsts pārstāvēšana dažādās darba grupās, konferencēs u.tml.

GRETAS otrais Konvencijas novērtējums

Latvijas Republikas valdības atbilde uz GRETA anketu otrā novērtējuma ietvaros (**2015.gada 25.novembris**): *This national anti-trafficking coordination mechanism complies with requirements and fulfils tasks set by international legal acts regarding establishment of a position of National Rapporteur.*

Tātad norāda, ka nacionālais koordinators jau atbilst nacionālā ziņotāja prasībām un veicamajiem uzdevumiem.

GRETAs ziņojums otrā novērtējuma ietvaros (**2016.gada 2.decembris**):

*In their comments on the draft GRETA report, the Latvian authorities have indicated that **they continue examining the possibility of designating a National Rapporteur to provide independent monitoring of the anti-trafficking activities of State institutions.***

*In GRETA's view, the key features of National Rapporteurs' mechanisms in the sense of Article 29, paragraph 4, of the Convention⁷ should be **the ability to critically monitor the efforts and effectiveness of all state institutions, including national co-ordinators, and to that end maintain a constant exchange with civil society, the research community and other relevant stakeholders. The human rights-based approach to anti-trafficking policies advocated by the Convention requires adequate monitoring and evaluation. A structural separation between monitoring and executive functions enables an objective evaluation of the implementation of anti-human trafficking legislation, policy and activities, identification of lacunae and shortcomings, and the formulation of comprehensive legal and policy recommendations. GRETA invites the Latvian authorities to designate as a National Rapporteur a separate organisational entity or another independent mechanism for monitoring the anti-trafficking activities of State institutions (see also paragraph 24 concerning the periodic evaluation of antitrafficking policies by the Ombudsperson).***

Tātad pēc GRETA ziņojuma var saprast, ka Latvija mainīja nostāju un 2016.gadā tomēr domāja par atsevišķa nacionālā ziņotāja izveidi. Uz to GRETA norāda, ka tas būtu ļoti vēlams, jo pamata atšķirība starp ziņotāju un koordinatoru ir tā spēja būt neatkarīgam un kritiski raudzīties uz katru institūciju un organizāciju valstī, tostarp koordinatoru. GRETA uzsver tās galvenās lietas, kas nacionālajam ziņotājam būtu jāveic. Tāpēc GRETA aicina tādu ieviest, kā piemēru norādot uz tiesībsargu sakarā ar Lauras L. veikto pētījumu par sociālajiem dienestiem un NVA filiālēm CT kontekstā.

Kas gan interesanti, GRETA šo ieteikumu neiekļāva kā nekavējoši veicamu, bet gan tādu, kas darāms turpmākā nākotnē. Līdz ar to šis ieteikums neparādās Pušu komitejas Rekomendācijās CP(2017)2 par Eiropas Padomes Konvencijas par cīņu pret cilvēku tirdzniecību īstenošanu otrā novērtējuma ietvaros. Uz to tad attiecīgi arī valdība neatbild.

GRETAS trešais Konvencijas novērtējums

Latvijas Republikas valdības atbilde uz GRETA anketu trešā novērtējuma ietvaros (**2020.gada 31.janvāris**): *The position of the National Rapporteur is not established in Latvia. The Ministry of the Interior within its competence provides tasks and responsibilities of the National Anti-Trafficking Coordinator **and partly tasks of the National Rapporteur.***

*In September 2019 in the Parliament the Parliamentary Commission on Human Rights and Public Affairs and the society "Centre MARTA" organized the conference "Towards development of national plan to eliminate trafficking in human beings". Among the issues presented – criminalization of purchase of sexual exploitation, need for legislation which would describe National Referral Mechanism, efficient cooperation and communication between law enforcement and NGOs – **an issue on need to establish the position of the National Rapporteur was raised but no further steps were agreed.***

Pēdējā novērtējuma ietvaros jau valsts nostāja tiek mīkstināta, sakot, ka nacionālais koordinators alternatīvs mehānisms nacionālajam ziņotājam tomēr nav. Vienlaikus tiek norādīts uz Saeimas 2019.gada konferenci, kur šis jautājums tika pacelts, tomēr reālas turpmākas darbības netika saskaņotas.

P.S. GRETA's ziņojums vēl nav izstrādāts.

Nacionālie ziņotāji Eiropas valstīs

Francija, Luksemburga

The French National Consultative Commission on Human Rights (Commission nationale consultative des droits de l'homme – CNCDH) ir Francijas nacionālā cilvēktiesību institūcija. No 2014.gada valdība piešķīra CNCDH mandātu būt par nacionālo ziņotāju CT jautājumos.

The Consultative Human Rights Commission (CCDH) ir Luksemburgas nacionālā cilvēktiesību institūcija. No 2014.gada valdība piešķīra mandātu būt par nacionālo ziņotāju CT jautājumos.

Beļģija

Myria (the Belgian Federal Migration Centre) ir neatkarīga valsts iestāde, ceļā, lai iegūtu NHRI statusu. No 2014.gada piešķirts mandāts būt par nacionālo ziņotāju CT jautājumos.

Somija

Ne-diskriminācijas Ombuds ir autonoma un neatkarīga valsts institūcija, kuras pamatuzdevums ir veicināt vienlīdzību un novērst un apkarot diskrimināciju.

Ombuds vienlaikus ir arī Nacionālais ziņotājs Cilvēktirdzniecības jautājumos, kā arī monitorē izraidīšanas procedūras, tostarp uzrauga ārzemnieku tiesību ievērošanu.

Īrija

The Irish Human Rights and Equality Commission ir nacionālā cilvēktiesību institūcija, kurai 2020.gada beigās piešķirta mandātu būt par nacionālo ziņotāju.

Nīderlande

Jau kopš 2000.gada ir izveidots nacionālais ziņotājs, kas ir kā neatkarīga valsts iestāde.

Nīderlande

- Neatkarīga iestāde
- Nacionālais ziņotājs + birojs
- Datu vākšana un pārraudzība
- Ikgadējs ziņojums valdībai (ieteikumi)

Rumānija, Itālija, Lietuva, Malta, Slovākija, Zviedrija, Polija, Spānija

Nacionālie ziņotāji nav neatkarīgi un ir daļa no valdības/ministrijas.

Zviedrija

- Valsts kriminālpolicija, nav neatkarīga iestāde
- ikgadējs ziņojums valdībai (datu vākšana, ieteikumi)
- izmeklēšanas, apsūdzības utt. analīze
- pārraudzība un vērtēšana

Čehija, Grieķija, Ungārija, Igaunija, Portugāle, Austrija, Horvātija, Slovēnija

Nacionālā ziņotāja lomu līdzīgi kā **Latvijā** daļēji pilda nacionālais koordinators, tomēr atsevišķs nacionālais ziņotājs nav. Turklāt ietilpst valsts pārvaldes sistēmā, tātad nav neatkarīgi.

Čehija

- Iekšlietu ministrija (Drošības politikas departaments)
- Datu vākšana, analīze un pārraudzība
- cilvēku tirdzniecības apkarošanas politikas koordinācija
- ziņošana (ziņojumi un politikas dokumenti valdībai)

Kipra, Bulgārija

Cilvēku tirdzniecības novēršanas pārraudzības iestādes *de facto* darbojas kā nacionālie ziņotāji. Oficiāla nav.

Vācija, UK, Dānija

Tāda vispār nav.¹

¹ https://www.qag-al.org/ang/publication/comparative_research.pdf.